

Repertoriul jurisprudenței

Cauza C-202/24

MA

[cerere de decizie preliminară formulată de Supreme Court (Irlanda)]

Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 29 iulie 2024

„Trimitere preliminară – Acordul comercial și de cooperare între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, pe de o parte, și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, pe de altă parte – Predarea unei persoane către Regatul Unit în scopul urmăririi penale – Competența autorității judiciare de executare – Risc de încălcare a unui drept fundamental – Articolul 49 alineatul (1) și articolul 52 alineatul (3) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Principiul legalității infracțiunilor și pedepselor – Modificare, nefavorabilă acestei persoane, a regimului de liberare condiționată”

1. *Cooperarea judiciară în materie penală – Acordul comercial și de cooperare cu Regatul Unit – Predarea persoanelor condamnate sau bănuite către autoritățile judiciare emitente – Obligația de a respecta drepturile și principiile juridice fundamentale – Refuzul executării unui mandat de arestare în cazul riscului de încălcare a unui drept fundamental – Condiții – Inaplicabilitatea Cartei drepturilor fundamentale în cazul Regatului Unit – Lipsa incidenței*
[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 51 alin. (1); Acordul comercial și de cooperare UE și CEEA-Regatul Unit, art. 524 alin. (2) și art. 600-604]

(a se vedea punctele 46, 49 și 51)

2. *Cooperarea judiciară în materie penală – Acordul comercial și de cooperare cu Regatul Unit – Predarea persoanelor condamnate sau bănuite către autoritățile judiciare emitente – Obligația de a respecta drepturile și principiile juridice fundamentale – Refuzul executării unui mandat de arestare în cazul riscului de încălcare a articolului 49 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale – Condiții – Modificare retroactivă a întinderii pedepsei aplicabile – Risc real al unei pedepse mai severe decât cea aplicabilă inițial – Elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător care demonstrează existența unui astfel de risc*
[Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 49 alin. (1); Acordul comercial și de cooperare UE și CEEA-Regatul Unit, art. 3 alin. (1), art. 524 alin. (1) și (2), art. 602 alin. (2), art. 603 alin. (2), art. 604 lit. (c) și art. 613 alin. (2), Decizia-cadru 2002/584 a Consiliului]

(a se vedea punctele 70-82, 84-91, 97 și 98 și dispozitivul)

3. *Drepturi fundamentale – Carta drepturilor fundamentale – Principiul legalității infracțiunilor și pedepselor – Consacrare atât prin Carta drepturilor fundamentale, cât și prin Convenția europeană a drepturilor omului – Sens și întindere identice – Nivel de protecție asigurat de cartă care nu îl încalcă pe cel garantat de convenția menționată [Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 49 alin. (1)]*

(a se vedea punctul 92)

Rezumat

Sesizată cu titlu preliminar de Supreme Court (Curtea Supremă, Irlanda), Curtea, reunită în Marea Cameră, precizează obligațiile autorității judiciare de executare în cazul în care o persoană vizată de un mandat de arestare emis în temeiul Acordului comercial și de cooperare încheiat cu Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (denumit în continuare „ACC”)¹ invocă un risc de încălcare a unui drept fundamental în cazul predării către Regatul Unit.

Judecătorul districtual din cadrul Magistrates’ Courts of Northern Ireland (Tribunalul din Irlanda de Nord, Regatul Unit) a emis patru mandate de arestare împotriva lui MA pentru infracțiuni legate de terorism care ar fi fost săvârșite în luna iulie 2020 și dintre care unele pot justifica aplicarea unei pedepse cu închisoarea pe viață.

În toamna anului 2022, High Court (Înalta Curte, Irlanda) a dispus predarea lui MA către Regatul Unit. MA a declarat recurs împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere. Acesta arată că predarea sa către Regatul Unit ar fi incompatibilă cu principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, consacrat printre altele la articolul 7 din CEDO².

Instanța de trimitere precizează că, în cazul predării și al condamnării lui MA în Regatul Unit, eventuala sa liberare condiționată va fi reglementată de o legislație a Regatului Unit adoptată ulterior săvârșirii prezumate a infracțiunilor în cauză. Liberarea condiționată a unei persoane condamnate pentru infracțiuni precum cele de care MA este suspectat trebuie să fie aprobată în prezent de o autoritate specializată și nu poate interveni decât după ce această persoană a executat două treimi din pedeapsă. Această situație era diferită în vechiul regim, care prevedea o liberare condiționată automată după ce persoana condamnată executase jumătate din pedeapsă.

În acest context, având în vedere printre altele garanțiile oferite de sistemul judiciar din Regatul Unit în ceea ce privește aplicarea CEDO, faptul că nu s-a demonstrat existența unei deficiențe sistemice care ar sugera o încălcare probabilă și flagrantă a drepturilor garantate de CEDO în cazul predării lui MA, precum și posibilitatea acestuia din urmă de a sesiza Curtea Europeană a Drepturilor Omului, instanța de trimitere a respins argumentația lui MA întemeiată pe un risc de încălcare a articolului 7 din CEDO.

Această instanță ridică totuși problema dacă este posibil să se ajungă la o concluzie similară în ceea ce privește riscul de încălcare a articolului 49 alineatul (1) din cartă³, care prevede printre altele că nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. În plus, aceasta ridică problema competenței statului de executare de a se

¹ Acordul comercial și de cooperare între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, pe de o parte, și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, pe de altă parte (JO 2021, L 149, p. 10).

² Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”).

³ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

pronunța cu privire la o argumentație întemeiată pe incompatibilitatea cu articolul 49 alineatul (1) din cartă a dispozițiilor în materie de sancțiuni care pot fi aplicate în statul emitent, în condițiile în care acesta din urmă nu este obligat să respecte cartă, iar Curtea a stabilit cerințe stricte în ceea ce privește luarea în considerare a unui risc de încălcare a drepturilor fundamentale în statul membru emitent.

Aprecierea Curții

În primul rând, Curtea, după ce a înlăturat aplicabilitatea Deciziei-cadru 2002/584⁴ în cazul executării mandatelor de arestare în discuție în litigiul principal, arată că din structura titlului VII din partea a treia a ACC, care privește cooperarea în domeniul penal și, în special, din funcțiile respective ale articolelor 600-604 din același acord⁵, rezultă că un stat membru nu poate refuza executarea unui mandat de arestare emis de Regatul Unit decât pentru motive care decurg din ACC.

În acest context, astfel cum amintește articolul 524 alineatul (2) din ACC, statele membre au obligația de a respecta cartă, având în vedere că o decizie de predare constituie o punere în aplicare a dreptului Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. Autoritățile judiciare de executare din statele membre sunt, așadar, obligate să îi garanteze persoanei vizate de un mandat de arestare emis în temeiul ACC respectarea drepturilor fundamentale recunoscute printre altele de articolul 49 alineatul (1) din cartă, fără să fie relevantă în această privință împrejurarea că cartă nu este aplicabilă Regatului Unit.

În al doilea rând, Curtea subliniază că cerința de a efectua o examinare în două etape care reiese din jurisprudența referitoare la Decizia-cadru 2002/584⁶ nu poate fi transpusă în cazul ACC. Astfel, sistemul simplificat și eficient de predare instituit prin această decizie-cadru se întemeiază pe principiul încrederii reciproce care caracterizează în mod specific relațiile dintre statele membre și din care decurge prezumția respectării drepturilor fundamentale de către statul membru emitent. Desigur, nu este exclus ca un acord internațional să poată institui un nivel ridicat de încredere între statele membre și anumite țări terțe, precum anumite state membre ale Spațiului Economic European. Această considerație nu poate fi însă extinsă la toate țările terțe și, în special, la Regatul Unit.

Mai întâi, ACC nu stabilește, între Uniune și Regatul Unit, relații privilegiate care să fie de natură să justifice acest nivel ridicat de încredere. În special, Regatul Unit nu face parte din spațiul european fără frontiere interioare, a cărui construcție este permisă printre altele de principiul încrederii reciproce. În continuare, deși reiese din ACC că cooperarea dintre Regatul Unit și statele membre se bazează pe respectarea de lungă durată a protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor⁷, această cooperare nu este prezentată ca fiind întemeiată pe

⁴ Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1).

⁵ Aceste articole privesc printre altele cazurile de refuz al executării unui mandat de arestare emis în temeiul ACC, precum și garanțiile care trebuie furnizate de statul emitent în cazuri speciale.

⁶ În ceea ce privește executarea unui mandat european de arestare, autoritatea judiciară de executare trebuie, în cadrul unei prime etape, să stabilească dacă există elemente care urmăresc să demonstreze existența unui risc real de încălcare, în statul membru emitent, a unui drept fundamental pertinent ca urmare a unor deficiențe sistemice sau generalizate sau a unor deficiențe care afectează mai specific un grup de persoane identificabil în mod obiectiv. În cadrul unei a doua etape, aceasta trebuie să verifice, în mod concret și precis, în ce măsură deficiențele constatate în cadrul primei etape pot avea un impact asupra persoanei care face obiectul unui mandat european de arestare și dacă, având în vedere situația sa personală, există motive serioase și întemeiate de a crede că această persoană va fi expusă unui risc real de încălcare a unui drept fundamental pertinent în cazul predării către statul membru emitent.

⁷ Articolul 524 alineatul (1) din ACC.

menținerea încrederii reciproce între statele în cauză care exista înainte de ieșirea din Uniune a Regatului Unit la 31 ianuarie 2020. În sfârșit, există diferențe substanțiale între dispozițiile ACC referitoare la mecanismul de predare și dispozițiile corespunzătoare ale Deciziei-cadru 2002/584.

În al treilea rând, Curtea precizează, în aceste condiții, examinarea pe care autoritatea judiciară de executare este obligată să o efectueze atunci când persoana în cauză invocă în fața sa existența unui risc de încălcare a articolului 49 alineatul (1) din cartă în cazul predării către Regatul Unit. Ea subliniază că obligația de a respecta drepturile fundamentale îi impune acestei autorități judiciare de executare să stabilească în mod concret, în urma unei examinări adecvate, dacă există motive serioase pentru a crede că persoana menționată este expusă unui risc real al unei astfel de încălcări. În acest scop, autoritatea judiciară de executare trebuie să examineze toate elementele pertinente pentru evaluarea situației previzibile a persoanei căutate în cazul predării acesteia către Regatul Unit, ceea ce presupune, spre deosebire de examinarea în două etape menționată mai sus, să se țină seama atât de normele și de practicile în vigoare în mod general în această țară, cât și de particularitățile situației individuale a persoanei respective. Ea nu va putea refuza să dea curs unui mandat de arestare emis în temeiul ACC decât dacă dispune, având în vedere situația individuală a persoanei căutate, de elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător care dovedesc motive serioase pentru a crede că există un risc real de încălcare a articolului 49 alineatul (1) din cartă.

În plus, înainte de a putea refuza executarea unui mandat de arestare, autoritatea judiciară de executare trebuie, în conformitate cu obligația de asistență reciprocă cu deplină bună-credință prevăzută la articolul 3 alineatul (1) din ACC, să solicite în prealabil autorității judiciare emitente informații privind normele dreptului statului emitent și modul în care acestea pot fi aplicate situației individuale a persoanei căutate, precum și, dacă este cazul, garanții suplimentare pentru a înlătura riscul de încălcare a articolului 49 alineatul (1) din cartă.

În ultimul rând, în ceea ce privește domeniul de aplicare al acestei din urmă dispoziții, Curtea precizează că o măsură referitoare la executarea unei pedepse va fi incompatibilă cu această dispoziție numai dacă presupune o modificare retroactivă a înseși întinderii pedepsei aplicabile la data săvârșirii infracțiunii în cauză, implicând astfel impunerea unei pedepse mai severe. Situația nu este aceeași atunci când măsura respectivă se limitează la extinderea pragului de admisibilitate a liberării condiționate. Cu toate acestea, situația poate fi diferită, printre altele, în cazul în care măsura menționată abrogă în substanța sa posibilitatea unei liberări condiționate sau dacă aceasta se situează într-un ansamblu de măsuri care conduc la agravarea naturii intrinseci a pedepsei aplicabile inițial.